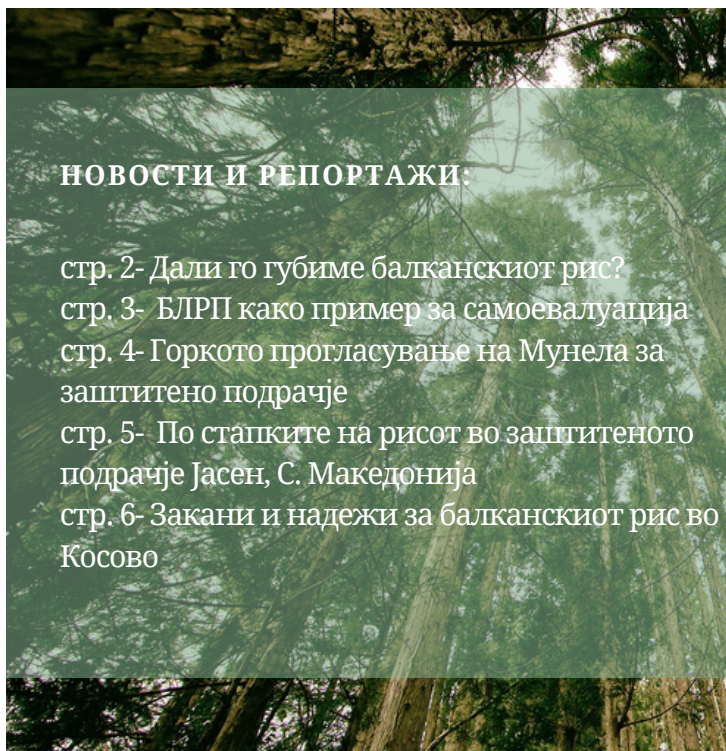

ПРОГРАМА ЗА ЗАКРЕПНУВАЊЕ НА БАЛКАНСКИОТ РИС

Билтен

НОВОСТИ И РЕПОРТАЖИ:

- стр. 2- Дали го губиме балканскиот рис?
- стр. 3- БЛРП како пример за самоevaluација
- стр. 4- Горкото прогласување на Мунела за заштитено подрачје
- стр. 5- По стапките на рисот во заштитеното подрачје Јасен, С. Македонија
- стр. 6- Закани и надежи за балканскиот рис во Косово

© LL/BLRP

ПЕТНАЕСЕТГОДИШНИНА ОД ПРОГРАМАТА ЗА ЗАКРЕПНУВАЊЕ НА БАЛКАНСКИОТ РИС

Автор: Луса Лешински

Тимот од Програмата за закрепнување на балканскиот рис во изминатите 15 години активно работеше на зачувувањето на балканскиот рис (*Lynx lynx balcanicus*). Балканскиот рис е критично загрозен подвид на евроазискиот рис, кој е вклучен во Додаток 2 од Бернската конвенција, што наложува негова поголема заштита во државите каде што се среќава. Неговата популацијата е распространета по Европскиот зелен појас во пограничните области помеѓу С. Македонија и Албанија, и западниот дел на Косово. Ова животно е со мошне ограничено распространување, кое, според новите проценки, популацијата брои помалку од 50 возрасни единки. Покрај големиот ризик од истребување поради екстремно малата популација, сериозни закани за балканскиот рис се криволовот, и тоа на негови единки и на неговиот главен плен (срна и дивокоса) и уништувањето на неговите живеалишта.

Целта на овој полугодишен билтен е редовно да ја прикажува работата на Програмата за закрепнување на балканскиот рис. Ќе се известува за успехите и предизвиците со кои се соочуваат сите организации вклучени во програмата. Преку него ќе ги запознаете регионите каде што малкуте единки од ова фасцинантно животно сè уште опстануваат. Но, за ова да продолжи и во претстојните години, сите мора здружено да ги штитиме рисот и неговото живеалиште, инаку тој набргу ќе остане само духот на шумата!

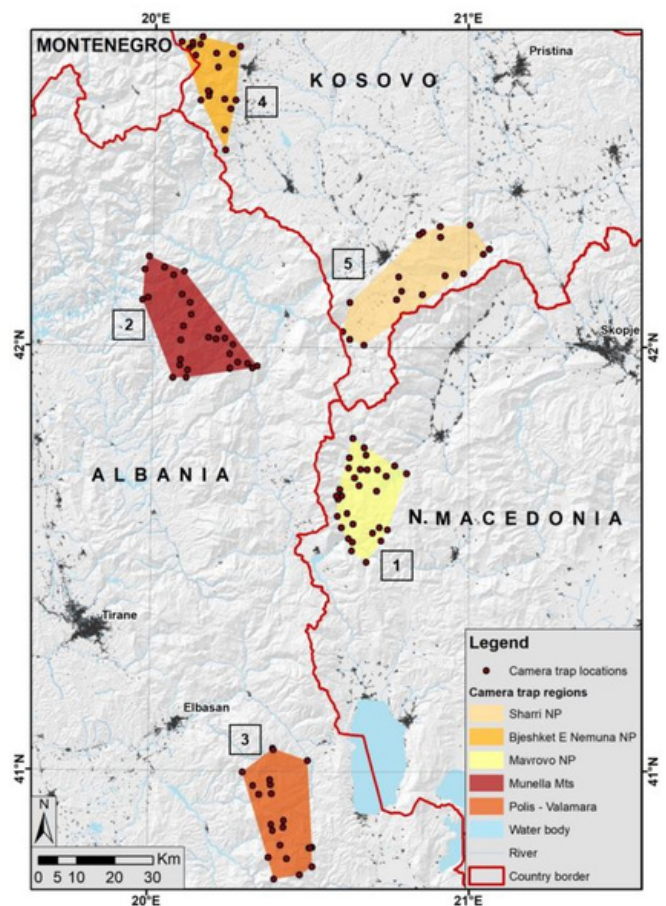
ИНТЕНЗИВНА СЕСИЈА СО ФОТОЗАМКИ ВО РЕГИОНОТ: ДАЛИ ГО ГУБИМЕ БАЛКАНСКИОТ РИС?!

Автор: Мануела фон Аркс

Фотозамките во поново време станаа стандарден метод за пребројување на таинствени видови – особено точкастите мачки, како балканскиот рис, каде единките може да се идентификуваат преку фотографии. Принципот на методот е добивање што повеќе добри фотографии од видот во одредено време и во одредено подрачје на истражување. Целта е да се добијат податоци за распространувањето на рисот и – преку споредба на фотографиите – да се утврди минималниот број на единки во истражуваното подрачје. Кога ќе се прибере доволен број фотографии од неколку единки може да се пресмета и бројот на единки во подрачјето преку статистиките на фаќање-префаќање (capture-recapture statistics). Од 2008 година, БЛРП спроведува интензивни сесии со фотозамки на секои 2–3 години во Националниот парк „Маврово“ (С. Македонија), јадровото подрачје на балканскиот рис, додека во останатите држави (Албанија, Косово) истражувањата се ограничени на одредување на минимум единки поради реткото присуство на рисот.

Во периодот февруари–мај 2021 година се поставија 60 фотозамки на 30 локации во НП „Маврово“, С. Македонија (подрачје бр. 1 на картата) користејќи го истиот дизајн како претходно. Во Албанија се поставија 29 фотозамки на планината Мунела (бр. 2) и 20 на Полис-Валамара (регион на Елбасан, бр. 3), главно една фотозамка по локација. Во Косово, 23 фотозамки беа поставени во НП „Проклетие“ (бр. 4) и 19 во НП „Шари“ (бр. 5).

Истражувањето е комплетирано и досегашните резултати се алармантни: од НП „Маврово“ добиени се само 19 фотографии од рис споредено со 73 за време на последното истражување во 2018 година. Фотографиите се од 4 различни единки (2018: 10 различни единки, а статистичката проценка 14 единки).

© PPNEA/BLRP

Во Албанија беа добиени 5 фотографии од рис на Полис-Валамара од 2 различни единки. На Мунела беа добиени 17 фотографии од различни 2 единки (со претходните истражувања имаше 4 присутни единки). Во Косово, еден рис беше фотографран во НП „Проклетие“, додека во НП „Шари“ рис не беше фотографран.

Допрва треба да се анализираат сите фотографии, земајќи ги предвид и единките кои беа снимани во С. Македонија надвор од НП „Маврово“ во изминатите неколку месеци, со цел да донесеме соодветни заклучоци. Сепак, состојбата е загрижувачка и по сè изгледа балканскиот рис не напредува добро.

БЛРП КАКО ПРИМЕР ЗА САМОЕВАЛУАЦИЈА

Фондацијата МАВА заедно со ФОС (Foundations of Success) Европа и Мрежата на конзервациски обучувачи (Conservation Coaches Network) Европа пројавија интерес за вклучување на БЛРП во нивните материјали за обука како пример за конзервациски проект кој поминал низ целосен циклус (преглед и оценка на спроведените активности и планирање на новите) преку користење на алатката Конзервациски стандарди (Conservation Standards). ФОС Европа го изготви и објави документот „Самоевалуација, мокна алатка за подобрување на конзервациското влијание“ каде БЛРП е земен како пример:

<https://mava-foundation.org/blog-self-evaluation-a-powerful-tool-for-evaluating-impact/>

Self-evaluation

A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING CONSERVATION IMPACT

True impact in conservation is not achieved by scoring achievements and writing success stories, but by critically assessing effectiveness and adapting strategies accordingly.

By relying on a process of genuine self-reflection, the MAVA Foundation helps its grantees boost their effectiveness and strengthen the partnership of collaborating teams. As grantees can rest assured of continued funding independently of the evaluation outcome, they have a safe space to draw their own conclusions.

MAVA strongly believes in this approach of approving funding and asking for internal evaluation, as it leads to transparent communication with grantees and the assurance that the grant is used in the best way possible. The approach provides a way of simultaneously evaluating and improving the impact of the conservation projects MAVA funds.

A self-evaluation story

In 2016, after ten years of dedicated conservation work by the Balkan Lynx Recovery Programme, MAVA asked the team to undergo an internal evaluation process, in order to understand the achievements and impact of their work and to bring this understanding into the design of the next programme phase. MAVA had granted the follow-up funding for the next programme period irrespective of the evaluation results. Thanks to this, the team was free to perform a truly transparent review. In the role of external facilitator, FOS Europe provided methodological and process guidance, navigating the team through the self-evaluation process described on the next page.

The Balkan Lynx Recovery Programme (BLRP) is a transboundary conservation programme, working to recover a viable population of the critically endangered Balkan Lynx (*Lynx lynx balcanicus*). It is implemented by a partnership of NGOs:

- Protection and Preservation of Natural Environment in Albania (PPNEA)
- Macedonian Ecological Society (MES), North Macedonia
- Environmentally Responsible Action Group (ERA), Kosovo
- KORA (Carnivore Ecology and Wildlife Management), Switzerland
- EuroNatur, Germany

... in collaboration with Center for Protection and Research of Birds of Montenegro (CZBP) and Finch from Kosovo between 2013 and 2018. The BLRP has received funding from the MAVA Foundation since its beginning in 2006.

Photo © PPNEA

ГОРКОТО ПРОГЛАСУВАЊЕ НА МУНЕЛА ЗА ЗАШТИТЕНО ПОДРАЧЈЕ

Автори: Бледи Хоџа и Клејн Нагрчани

И покрај многуте подеми и падови за планината Мунела да се прогласи за заштитено подрачје, тимот од ППНЕА истраја и го направи значајниот чекор за обезбедување на главното прибежиште на балканскиот рис во Албанија.

Во 2011 година, беше добиена првата фотографија од балкански рис на планината Мунела, момент кој го означи почетокот на едно големо патешествие за заштита на овој редок подвид. Оттогаш ППНЕА започна со прибирање податоци за распространувањето на рисот во подрачјето. Во 2015 година опортунистичките сесии со фотозамки регистрираа мала популација од 4–5 единки на подрачјето на Мунела, што даде јасна порака дека подрачјето треба да се заштити.

ППНЕА веднаш започна со подготовка на извештај за биодиверзитетот на подрачјето, документ потребен како доказ за потребата од итно прогласување на Мунела за заштитено подрачје. Документот беше презентираан и дискутиран на повеќе лобирачки средби со локалните и централните власти. Покрај тоа, документот беше и вклучен во официјалниот предлог што ППНЕА го прати до Министерството за туризам и животна средина и Националната агенција за заштитени подрачја во 2018 година.

Во 2020 година, албанската влада започна процес на ревизија на националната мрежа на заштитени подрачја. Голем успех за ППНЕА е и ставањето на Мунела на списокот на нови заштитени подрачја. Она што првично значеше успех во декември 2020 година стана големо разочарување. Во усвоениот закон, само 20.668 хектари од вкупно 51.929 предложени од ППНЕА беа прогласени за заштитено подрачје под категоријата 4 – Управуван природен резерват, наместо категорија 2 – Национален парк, повисока категорија на заштита предложена од ППНЕА.

Немањето политичка волја и бројните експерти вклучени во процесот, ограничени со целокупната брза постапка која траеше околу една година, придонесоа за споменатите резултати. Бидејќи балканскиот рис е вид кој има потреба од поголеми територии, експертите од БЛРП силно веруваат дека заштитата на само 20.668 хектари не е доволна во напорите за зачувување на рисот.

ПРОНИКНУВАЊЕ ВО НЕДОПРЕНА ПРИРОДА: ПО СТАПКИТЕ НА РИСОТ ВО ЗАШТИТЕНОТО ПОДРАЧЈЕ ЈАСЕН, С. МАКЕДОНИЈА

Автори: Александар Павлов и Александар Стојанов

Есента 2020 година го означува почетокот на еден нов истражувачки проект за рисот во повеќенаменското подрачје Јасен. Проектот, насловен како „Рис-Јасен“, го спроведе Македонското еколошко друштво (МЕД) во соработка со Јавното претпријатие за управување и заштита на повеќенаменското подрачје „Јасен“, преку финансиска поддршка од УНДП. Како што беше и планирано, истражувањата резултираа со нови и интересни податоци за распространувањето на рисот во ова ретко посетувано подрачје.

Вакви истражувања во подрачјето, МЕД има спроведувано и претходно, иако со различни интензитет и континуитет. Во 2010–2011 година се спроведе првата сесија со помош на фотозамки, каде беа снимани две единки рис, а притоа се направија и обиди за заловување на единка рис преку кафез-замка и замки на плен. Во 2014 година следуваše втората сесија со фотозамки во која не беше сниман рис.

Во периодот 2014–2016 година, истражувањата беа опортунистички, а рис беше сниман само во 2014 година. Потребата од нова сесија беше поттикната од неколкуте фотографии на рис снимани во подрачјето од 2016 година наваму, што укажува на постоење витална популација на рис.

Најновата сесија со фотозамки и кафез-замки се спроведе во периодот од ноември 2020 до јуни 2021 година. За време на сесијата се поставија вкупно 20 фотозамки низ целото подрачје и 2 кафез-замки (три локации, но две кафез-замки, со преместување на едната). Сесијата резултираше со 24 фотографии од рис на 8 локации. Преку визуелна идентификација се утврди дека во подрачјето гравитираат најмалку 3 различни единки. Заловени се 2 единки од балкански рис – мажјак (Нони), заловен на 21 февруари, и женка (Нела) заловена на 28 март. На двете единки им беа ставени GPS-околувратници за нивно следење. Пристигнатите лоцирања од единките покажуваат несекојдневни обрасци на движење: покривање поголеми пространства, препливување на езерото Козјак, па дури и повремени прошетки на скопската планина Водно!

Сесијата се покажа како мошне успешна и од аспект на остварената соработка со ловочуварските служби од ЈПУЗПП „Јасен“. Освен фотозамките што ги постави МЕД, и самите служби имаа свои фотозамки активни на други локации на терен, со што дополнително се продлабочуваат сознанијата за екологијата на единките во Јасен.

ЗАКАНИ И НАДЕЖИ ЗА БАЛКАНСКИОТ РИС ВО КОСОВО

Автор: Барди Санаја

Криволовот и инфраструктурниот развој во земјата се активности кои го туркаат балканскиот рис кон истребување. Во 2021 година, криволовот стана поголем проблем во НП „Проклетие“ поради тоа што ловечките здруженија си зедаа на слобода и надвор од своите надлежности, да се лови во заштитеното подрачје. Како реакција на ова, организацијата ЕРА за проблемот го информираше Министерството за животна средина, просторно планирање и инфраструктура. Преку Министерството за внатрешни работи беше испратен официјален допис до ловечките здруженија за да се расчистат нивните надлежности, а преку тоа се откри дека нивните активности во заштитеното подрачје се нелегални. Сепак, допрва останува да се види исходот на терен.

Дополнително, голем напредок во заштитата на рисот е направен преку запирање на изградбата на патот Ибар–Мишишевац поради одредени нерегуларности, којшто беше планиран да поминува низ НП „Проклетие“.

За да се одржат активностите за мониторинг и зачувување на балканскиот рис во Косово потребна е ефикасна соработка помеѓу ЕРА и државните институции. Добра вест е тоа што ЕРА успеа да закаже состанок со новите владини претставници од надлежното министерство за новиот Национален концепт за мониторинг. Целта е да се изработи концепт за собирање податоци за дивечот, како балканскиот рис, во Косово. Набрзо би се очекувало да ЕРА и надлежното министерство потпишат договор за соработка во однос на идните чекори неопходни да се разработи оваа идеја.

© ERA/BLRP

Програма за закрепнување на балканскиот рис (Balkan Lynx Recovery Programme - BLRP)

“Програмата за закрепнување на балканскиот рис” е партнерски проект помеѓу фондацијата Еуронатур - Германија, организацијата КОРА - Швајцарија, Македонското еколошко друштво, ППНЕА – Албанија и ЕРА – Косово.

Повеќе информации на:
<https://www.facebook.com/balkanlynx>

Програмата за закрепнување на балканскиот рис е финансиски поддржана од швајцарската фондација МАВА.

Environmentally
Responsible
Action

PPNEA

Protection and Preservation of Natural Environment in Albania

MACEDONIAN
ECOLOGICAL
SOCIETY

eurONATUR

Поддржан од:

